

Landstinget i Östergötland
ingela.appelsved@lio.se

Rektorn vid Himmelstalundsgymnasiet
julia.zetterstrand@lio.se

Beslut för gymnasieskola och gymnasie- särskola

---

efter tillsyn i Himmelstalundsgymnasiet

Tillsyn i Himmelstalundsgymnasiet

Skolinspektionen genomför tillsyn i de gymnasieskolor som Landstinget i Östergötlands är huvudman för under hösten 2013. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen i Linköping Himmelstalundsgymnasiet och Vretagymnasiet i Norrköping.

Himmelstalundsgymnasiet besöktes av Skolinspektionen den 29 och 30 augusti 2013.

Fakta om skolan

Himmelstalundsgymnasiet med 318 elever är beläget i stadsdelen Himmelstalund i Norrköping. Huvudman för skolan är Landstinget i Östergötland. På Himmelstalundsgymnasiet finns både gymnasieutbildning och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. Detta beslut omfattar skolans gymnasieutbildningar.

Skolans ledningsgrupp består av rektor, fem verksamhetsledare, elev- och utbildningskoordinator och schemaläggare. Verksamhetsledarnas ansvarsområden är naturbruk inriktning djurvård, naturbruk inriktning trädgård, gymnasiegemensamma ämnen, gymnasiesärskolan och driftsenheten.

Utbildningen inom gymnasieskolan omfattar, Naturbruksprogrammet med inriktningarna djur och trädgård med sex olika yrkesutgångar och Hantverksprogrammet med inriktningen övriga hantverk och yrkesutgången florist. Skolan erbjuder också introduktionsprogrammen programinriktat individuellt val och yrkesintroduktion.

Utbildningen i gymnasiesärskolan motsvarar i årskurs 1 det nationella programmet Skog, mark och djur. För eleverna i årskurserna 2, 3 och 4 finns det nationella programmet Naturbruksprogrammet.

Skolverkets nationella statistik visar att den genomsnittliga betygspoängen för gymnasieskolans avgångselever har varierat under åren 2008–2012. Betygspoängen för år 2012 är 13,6. Den nationella statistiken visar att det på skolan finns en skillnad i resultat mellan kvinnor och män år 2012. Den genomsnittliga betygspoängen för år 2012 är 14,1 för kvinnor och 10,8 för män.

Vidare visar den nationella statistiken att 77,5 procent av skolans avgångselever nådde grundläggande behörighet till universitet och högskolestudier år 2012.

Andelen elever med utökat program är 34,8 procent. Andelen elever på skolan som fullföljt utbildningen inom fyra år för de nationella programmen var 89,5 procent år 2012. Andelen kvinnor som fullföljt utbildningen inom fyra år var 87,8 procent och andelen män var 95,7 procent.

Vid Himmelstalundsgymnasiet gymnasiesärskola har enligt skolans egna uppgifter samtliga elever fått slutbetyg år 2013.

Helhetsbedömning

Himmelstalundsgymnasiet behöver vidta åtgärder i syfte att höja elevernas kunskapsresultat och skapa förutsättningar för alla elever att nå kunskapskraven i de ämnen de har undervisning i. På skolan finns en skillnad mellan kvinnor och män vad gäller både genomsnittlig betygspoäng och andel elever som fullföljer sina studier inom fyra år. Kvinnor når högre betygspoäng än män och för andelen elever som avslutar sina studier inom fyra år är det omvänt då andelen män på skolan som avslutar sina studier är högre än andelen kvinnor. Detta skulle kunna tyda på att män i större utsträckning än kvinnor nöjer sig med att nå målen för kursen. Dessa skillnader kan exempelvis vara utgångspunkt för analyser och ingå i skolans dokumenterade kvalitetsarbete. Himmelstalundsgymnasiet bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete på individ, grupp och enhetsnivå men tydliggör inte i sin dokumentation att analyser och förslag på åtgärder i tillräcklig utsträckning utgår från elevernas kunskapsresultat.

På skolan finns ett väl fungerande arbete med särskilt stöd. De åtgärdsprogram som skolan upprättar saknar dock en tydlighet i delar av sina beskrivningar. Detta kan leda till att det för elever och föräldrar inte framgår på vilket sätt åtgärder i åtgärdsprogrammet är kopplade till de behov eleven har. Otydliga beskrivningar av behov och åtgärder kan även leda till svårigheter för skolan att utvärdera i vilken utsträckning åtgärderna har givit resultat och vilka eventuella förändringar i undervisningen som kan behövas.

Gymnasiesärskolans verksamhet i Himmelstalundsgymnasiet präglas av en trygg miljö med engagerade lärare där samverkan mellan lärare, ämnen och program ger eleverna möjligheter att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper.

Tillsynen visar att skolans elever, lärare och rektor tillsammans skapar en trygg och i många fall demokratisk undervisningsmiljö som utgör en god grund för skolans utvecklingsarbete.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger enligt 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Landstinget i Östergötland att vidta nedanstående åtgärd/åtgärder för att avhjälpa påtalade brist/brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 15 januari 2014 redovisas för Skolinspektionen.

Särskilt stöd

Bedömning

Landstinget i Östergötland måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Säkerställa att åtgärdsprogrammen anger vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

- Säkerställa att åtgärdsprogrammen utformas som beslut och att det av besvärshänvisningen framgår hur åtgärdsprogrammet kan överklagas.

Motivering

Av skollagen framgår att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Åtgärdsprogrammet eller beslutet om att inte utarbeta åtgärdsprogram är de formella besluten och ska innehålla en tydlig information om möjligheten att överklaga beslut till Skolväsendets överklagandenämnd. Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2013:8) för arbete med åtgärdsprogram framgår bland annat att åtgärdsprogrammet har en central roll i skolans arbete med särskilt stöd genom att vara en hjälp för personalen när det gäller planering och utveckling av den pedagogiska verksamheten kring den enskilde eleven. Det är samtidigt en skriftlig bekräftelse på de stödåtgärder som ska vidtas och bidrar till att ge en överblick.

Vid Himmelstalundsgymnasiet utarbetas åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd. Skolans formulär för åtgärdsprogram skiljer sig åt mellan gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Enligt rektorn är det ett resultat av att skolan anpassat formulären efter de olika verksamheternas behov. Skolinspektionen har tagit del av åtgärdsprogram utarbetade under 2013. Kvaliteten varierar i de åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av. I det ena formuläret finns det möjlighet att beskriva långsiktiga och kortsiktiga mål. De långsiktiga målen beskrivs exempelvis som "godkända betyg i samtliga ämnen". I båda formulären finns det utrymme att beskriva vilka behov eleven har och med vilka åtgärder skolan ska tillgodose dessa behov. Elevens behov är i vissa fall allmänt hållna som "behöver tid och undervisning" eller "vi räknar med att anpassa undervisningen". De åtgärder som beskrivs är inte alla gånger kopplade till behov och mål och vanligen generellt beskrivna, exempelvis som i formuleringarna "hämta in resultat från diagnoser i eng, sve, ma samt ett litet omdöme?" respektive "stödundervisning måndagar 12.30–15.50". Åtgärdsprogrammen saknar även information om hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Skolinspektionen konstaterar att det är svårt att utvärdera om åtgärderna har lett till att det kortsiktiga målet har uppnåtts eller om elevens behov har tillgodosetts när insatserna inte är konkret beskrivna. Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2013:8) för arbete med åtgärdsprogram framgår bl.a. att det är viktigt att de åtgärder som skolan utarbetar är konkreta och utvärderingsbara och att de är kopplade till elevens behov och de mål som satts upp.

Himmelstalundsgymnasiets åtgärdsprogram är utformade som beslut när elevens första åtgärdsprogram upprättas. Därefter fortsätter skolan att upprätta åtgärdsprogram på grundval av en uppföljning av tidigare åtgärdsprogram. Det nya beslutet har ingen information om att det är ett beslut om åtgärdsprogram utan skolan beskriver det som "Nya åtgärder". Det saknas även information om att ett eventuellt överklagande ska skickas till skolan/myndigheten som har fattat beslutet samt att ett beslut måste överklagas inom tre veckor från den dag som eleven/vårdnadshavaren fick del av beslutet.

Skolinspektionen bedömer att rektorn måste tillse att de åtgärdsprogram som utarbetas för de elever som behöver särskilt stöd, utformas i enlighet med författningarna.

Författning

3 kap. 9 § skollagen

28 kap. 16 § skollagen

29 kap. 10–11 §§ skollagen

Erbjudande av utbildning

Bedömning

Landstinget i Östergötland måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Erbjudande av utbildning.

- Säkerställa att språkval genomförs i enlighet med författningarna.

Motivering

Av gymnasieförordningen framgår att franska, spanska och tyska ska erbjudas som språk som utgår från grundskolans utbildningsnivå och som nytt språk. Av skollagen följer att en huvudman, med bibehållet huvudmannaskap, får sluta avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet (entreprenad). Inom gymnasieskolan får endast uppgifter som avser undervisning i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil samt uppgifter som avser modersmålsundervisning överlämnas på entreprenad. Om det finns särskilda skäl får regeringen efter ansökan av till exempel ett landsting i andra fall än som anges i skollagen 23 kap. 2 och 4 §§ medge att landstinget får överlämna åt någon annan att bedriva undervisning inom skolväsendet på entreprenad.

Vid tillsynen uppger rektorn att Himmelstalundsgymnasiet erbjuder elever som önskar studera de moderna språken; franska, spanska och tyska att göra detta genom distansundervisning via annan utförare. Skolan har enligt rektorn valt att överlämna denna språkundervisning på entreprenad eftersom det är få elever som väljer att studera moderna språk. Rektorn uppger att eleverna undervisas i moderna språk på distans av en lärare anställd av Liber Hermods. Läraren sätter också elevernas betyg. Huvudmannen saknar dock tillstånd från regeringen att överlämna skolans undervisning i tyska, spanska och franska på entreprenad till annan utförare.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att organisationen av skolans undervisning i moderna språk inte är förenlig med bestämmelserna om entreprenad i skollagen. Skolinspektionen konstaterar därmed att huvudmannen inte har tagit sitt ansvar för att utbildningen genomförs enligt bestämmelserna i skollagen.

Författning

2 kap. 8 § skollagen

23 kap. 1, 3–5 §§ skollagen

4 kap. 10 § gymnasieförordningen

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar enligt 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Landstinget i Östergötland en anmärkning.

Trygghet och studiero

Bedömning

Skolinspektionen har uppmärksammat följande brist/brister inom bedömningsområdet Trygghet och studiero.

- Skolans plan mot kränkande behandling motsvarar inte författningarnas krav.

Motivering

Huvudmannen ska enligt skollagen se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Huvudmannen har en långtgående skyldighet att säkerställa att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Som en del i detta arbete framgår av skollagen att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året och en redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Himmelstalundsgymnasiet har en plan mot kränkande behandling för läsåret 2013/14. Till vissa delar motsvarar planen författningarnas krav. Planen innehåller bland annat olika främjande insatser och rutiner som ska följas när en elev upplever sig kränkt. De förebyggande insatserna och målen för skolans arbete mot kränkande behandling är gemensamt formulerade för både gymnasieskola och gymnasiesärskola. Planen saknar en redogörelse för de konkreta åtgärder som ska påbörjas eller genomföras under det kommande året i varje verksamhet, kopplade till resultatet av en aktuell kartläggning av situationen på skolan och dess olika verksamheter. I planen saknas också för de olika verksamheterna en redogörelse av hur föregående års åtgärder har genomförts.

Sammantaget måste rektorn säkerställa att planen mot kränkande behandling utgår från skolans olika verksamheters behov och innehåller en redogörelse av de åtgärder som skolan avser att påbörja eller genomföra under kommande året, samt en redogörelse för hur tidigare års planerade åtgärder har genomförts.

Eftersom Himmelstalundsgymnasiet bedriver ett målinriktat arbete inom området trygghet och studiero i syfte att utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen bedömer Skolinspektionen bristerna i skolans arbete med trygghet och studiero som mindre allvarliga och tilldelar huvudmannen en anmärkning. Skolan förutsätts åtgärda bristerna och någon redogörelse behöver inte lämnas till Skolinspektionen.

Författning

6 kap. 6 och 8 §§ skollagen

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Bedömning

Skolinspektionen har uppmärksammat följande brist/brister inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Enhetens dokumentation av kvalitetsarbetet ger inte en samlad bild av både utbildningens och undervisningens kvalitet.

Motivering

Enligt skollagen ansvarar rektor för att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete, dvs. planering, uppföljning och utveckling av utbildningen. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de nationella målen uppfylls. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:98), om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet framgår bland annat att rektorn bör se till att dokumentationen av skolans kvalitetsarbete är tillräcklig för att ligga till grund för analyser och beslut på enhetsnivå om prioriteringar av utvecklingssatser. Vidare bör rektorn skapa rutiner och former för dokumentation som är effektiva och ändamålsenliga för enhetens kvalitetsarbete samt sträva efter att dokumentationen ger en samlad bild av utbildningens kvalitet. Av dessa allmänna råd framgår också att det är angeläget att rektorn ser till att den dokumentation som personalen gör i olika delar av kvalitetsarbetet systematiseras och sammanställs så att den går att analysera. Personal, elever och vårdnadshavare behöver en samlad bild av verksamhetens resultat, måluppfyllelse och kvalitetsarbete för att ha möjlighet att vara delaktiga, göra val och påverka utbildningens utveckling.

Himmelstalundsgymnasiet har i huvudsak ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen. En tydlig utgångspunkt för skolans kvalitetsarbete är resultatet på de enkäter som genomförs med elever och personal varje år. Skolan utgår också från elevernas kunskapsresultat som underlag i sitt utvecklingsarbete. Exempelvis har skolan utifrån försämrade kunskapsresultat rekryterat en specialpedagog i stället för en speciallärare som mer riktat kan arbeta med att handleda lärarna på skolan i syfte att utveckla metoder och arbetssätt. Kvalitetsarbetet är dock inte dokumenterat så att en samlad bild av kunskapsresultaten och utbildningens kvalitet synliggörs. Av den dokumentation som Skolinspektionen tagit del av saknas exempelvis sammanställningar och analyser på ämnesnivå. Av nationell statistik framgår det att det finns skillnader i resultat mellan kvinnliga och manliga elever på skolan. Analyser och åtgärder baserade på sådan nationell statistik finns inte heller dokumenterad och tillgänglig för lärare, elever och övrig personal på skolan. Enligt rektor har ett arbete där en skriftlig dokumentation med en samlad bild av skolans kvalitetsarbete påbörjats under hösten 2013.

Sammantaget bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver säkerställa att Himmelstalundsgymnasiets systematiska kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen på skolan dokumenteras i enlighet med författningarnas krav.

Eftersom Himmelstalundsgymnasiet bedriver ett målinriktat kvalitetsarbete i syfte att utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen bedömer Skolinspektionen bristerna i skolans kvalitetsarbete som mindre allvarliga och tilldelar huvudmannen en anmärkning. Skolan förutsätts åtgärda bristerna och någon redogörelse behöver inte lämnas till Skolinspektionen.

Föfattning

4 kap. 4, 5 och 6 §§ skollagen

I ärendets slutliga handläggning har deltagit utredarna Anette Bergstrand och Sofia Lindstrand.

På Skolinspektionens vägnar

Allan Westerdahl
Enhetschef

Jon Torkelstam
Utredare/Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla verksamheter och hos alla huvudmän. Tillsynen fokuserar på faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevers möjligheter att nå målen för verksamheten. Tillsynen inriktas mot tre huvudområden: Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt. För enskilda huvudmän granskas även huvudmannaskap och godkännande.

Tillsynen av förskola, fritidshem och vuxenutbildning i en kommun är inriktad på hur kommunen tar sitt ansvar för verksamheten. I de fall fritidshem finns vid fristående skolor ingår de i tillsynen av skolenheten. Förskolor som drivs av enskilda huvudmän har fått sitt tillstånd av kommunen och det är därmed kommunen som har ansvaret för tillsyn av dessa.

Alla skolenheter besöks vid tillsynen. Vid den tredjedel av skolorna där Skolinspektionen bedömer att det är lägre risk för problem och brister granskas färre delområden och besöken görs under en halv dag. Övriga skolenheter granskas inom samtliga bedömningspunkter och under flera dagar.

Tillsynen grundar sig på dokument som exempelvis plan mot kränkande behandling, kunskapsresultat och annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, besök i skolenheter och intervjuer. Oavsett tillsynsform ger Skolinspektionens granskning inte någon heltäckande bild av verksamheten utan ska ses som en bild vid det aktuella granskningstillfället inom de områden som ingår i tillsynen.

Efter tillsynen redovisas Skolinspektionens bedömningar i ett beslut. Redovisningen görs i form av avvikelserapportering vilket innebär att det endast är de bedömningspunkter där det förekommer brister som beskrivs i beslutet. För kommuner bedöms även ansvarstagandet som helhet för den utbildning kommunen bedriver. Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

I de fall Skolinspektionen funnit brister har huvudmannen ansvar för att komma tillrätta med bristerna. Huvudmannen ska också redovisa de åtgärder som har vidtagits i för att åtgärda bristerna. För att följa upp huvudmännens arbete kan flera besök eller andra kontakter bli aktuella då Skolinspektionen också vill se effekter av de åtgärder som vidtas.

Mera information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se under fliken Inspektion.